

ІСТОРІЯ УКРАЇНИ ПІД ГЕОПОЛІТИЧНИМ КУТОМ ЗОРУ

В ХХІ ст. різко зростає актуальність геополітики як науки та навчальної дисципліни. Дане твердження нині перейшло вже до ряду аксіоматичних. В найповнішій мірі це стосується України. Все, що в наш час відбувається з Україною, в Україні і довкола неї є геополітикою та геостратегією у класичному розумінні цієї науки.

Концептуальні побудови української історіографії відводили народу місце головного рушія історичного процесу. В працях таких видатних істориків як М. Костомарова, М. Грушевського головними об'єктами історичного дослідження були народ і територія, які подібну роль відіграють і в геополітиці. Аналіз минулого з геополітичної точки зору заперечує штучний поділ народів на історичні й неісторичні. Першоджерела геополітичного бачення закладаються історичною творчістю народу на ранніх етапах його розвитку, природним потягом до розселення на зручних торговельних і транспортних шляхах, пошуками придатних земель для ведення господарства, досвідом співробітництва й змагань з сусідами, тривалими багатовіковими міграціями. Геополітика досліджує суттєві напрямні історії України, а саме: складання й об'єднання етнічних земель, розмежування з сусідами, зовнішньополітичні концепції як невід'ємний чинник державотворення й національної свідомості, участь у міжнародних процесах. Чільна пов'язаність геополітичних інтересів із захистом обширу проживання нації, яка врешті здобула власну державність, становить осьовий історичний зріз, що допомагає простежити наступність і динаміку процесів етногенезу, націо- й державотворення, врешті місце народу в людській цивілізації.

Органічність співпраці історії та геополітики передбачає обопільність їх взаємовпливів. Історія народу, долі його етнічних територій, невід'ємних чинників життя нації має допомогти розумінню реального становища нової незалежної держави, що постала на геополітичній карті сьогоденного світу, виявленню у бурхливому вирі нинішніх світових подій пріоритетів міжнародних відносин, практичної можливості їх втілення в життя, врешті наступності й цілеспрямованості зовнішньополітичного курсу, здатного забезпечити потреби населення всередині країни та за її межами. Першорядне значення геополітичних інтересів держав і народів підтвердило й буремне ХХ ст., незважаючи на те, що протягом більшої його частини в світі взаємодіяли дві протилежні суспільно-економічні системи. З погляду геополітики події Другої світової війни та період "холодної" війни можна трактувати як протиборство

континентальних та морських держав, що відповідно уособлювалися Німеччиною, Радянським Союзом та США. Аналіз історичних подій другої половини ХХ ст. дозволяє констатувати, що існують геополітичні аспекти взаємин між державами, що беруть гору над ідеологічними, політичними, класовими факторами.

Історичне з'ясування дії геополітичного фактора, його позитивів і негараздів на різних етапах розвитку народу й країни, виявлення геополітичних констант зовнішньої політики держави дозволяють визначити пріоритети у відстоюванні національних інтересів України на міжнародній арені в сучасних умовах. Не варто доводити, що вільний від будь-якого політичного забарвлення науковий аналіз, коли історичний розвиток розглядається невіддільно від об'єктивних геополітичних реалій, становить одну з бажаних передумов на шляху надійного й суверенного входження незалежної країни у світове співтовариство. Синтез класичних наук, зокрема історичної та геополітичної, з новими дослідницькими течіями найчастіше продиктований потребами розвитку людства, що нині все більш ускладнюється. Нині в науковий обіг вводять цілі напрями, що пов'язані з дослідженням впливу геополітичного фактору на розвиток народів та країн, а саме геокультура, геопсихологія, геоекономіка.

Без наукового вивчення власних історичних інтересів України: цивілізаційних, геополітичних, державницьких, соціальних, економічних, воєнно-політичних – неможливо зрозуміти, що нинішнє становлення України як суверенної держави – природний підсумок її історичного шляху.